

Інвестиційні та інноваційні заходи держави в умовах воєнного стану

Віктор Терехов

*д.е.н., професор, професор кафедри управлінських технологій,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: victorT@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0003-3400-6833/*

Одним із поточних завдань сучасної соціально-економічної політики української держави є формування якісно нового соціально-економічного середовища, яке б обумовлювало системні механізми економічної безпеки, та стимулювання активності як інвестиційних капіталовкладень, так і науково-інноваційних процесів.

Економічна безпека це спроможність національної економіки зберігати стійкість та невразливість до внутрішніх і зовнішніх загроз, забезпечувати конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі. Тому постійний моніторинг рівнів та загроз економічної безпеки та її складових частин зберігає значну актуальність, а в умовах різкого розширення та посилення потужності загроз, зумовлених повномасштабною агресією РФ проти України, набуває особливого значення [1].

Стратегією економічної безпеки України на період до 2025 року, затвердженою Указом Президента України від 11 серпня 2021 р.

№ 347/2021, сформований перелік загроз, які мають суттєвий вплив на рівень економічної безпеки.

Пріоритетним для України є залучення фінансування від МФО для реалізації інвестиційних проєктів, що сприятиме стабілізації економічної активності в довгостроковій перспективі.

ЄБРР є ключовим партнером, який мобілізує фінансування для підтримки ліквідності та забезпечення стабільної роботи суб'єктів господарювання державного сектору економіки, що є критично важливим для держави та громадян в умовах воєнного стану. На сьогодні визначено пріоритетні напрями співпраці для фінансування в енергетичному секторі для посилення енергетичної безпеки країни та стабілізації ринку електроенергії в Україні; інших секторах критичної інфраструктури. Погоджено інвестиції в приватний сектор, зокрема, у 2023 році.

Відбудова зруйнованих виробничих потужностей підприємств потребує значних обсягів інвестицій. За даними спільної оцінки, оприлюдненої 23 березня 2023 р. урядом України, Групою Світового банку, Європейською Комісією та ООН, потреби України на відновлення і відбудову зросли до 411 млрд дол. США [2].

Проблема необхідності інноваційної діяльності в Україні нині залишається актуальною, адже активізація такої діяльності є вагомим чинником подальшого розвитку держави. Відповідно до значення глобального індексу інновацій Україна в 2020 р. займала 45 місце з 127 країн світу, що є хорошим результатом Згідно Глобального рейтингу стартапів у 2020 р. зайняла 29 позицію у рейтингу

. Інноваційна політика в Україні орієнтується на Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020». Вона визначає, з одного боку, ставлення органів влади до існуючих інноваційних і науково-технічних проблем, а з іншого, можливість забезпечувати участь у їх вирішенні. Вітчизняні науковці оцінюючи ситуацію, яка склалася в інноваційній діяльності країни, виокремлюють такі тенденції: зосередженість інноваційної діяльності на великих промислових підприємствах; диспропорції у інноваційній активності підприємств та фактично виробленій інноваційній продукції; зниження технологічної активності промислових підприємств; прогресуючу тенденцію втрати вітчизняною промисловістю техніко-технологічного ресурсу модернізації серійного виробництва тощо. Через це постає необхідність дослідження тенденцій інноваційної діяльності, виявлення проблем та окреслення напрямів активізації. Ухвалення в першому читанні проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні» (№ 8138 від 19.10.2022), яким пропонується знизити поріг для державної підтримки (з 20 до 12 млн євро), розширити дію закону на інші сектори економіки, зменшити вимогу щодо кількості робочих місць, котрі потрібно створити в межах реалізації інвестиційного проєкту. Зазначені зміни спростять умови допуску стратегічних інвесторів [3].

Розроблення проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо особливостей регулювання земельних відносин для забезпечення швидкої реалізації інвестиційних проєктів, спрямованих на відновлення економіки України під час дії воєнного стану та у відбудовний період» (№ 7711 від 29.08.2022), яким пропонується:

- визначити вимоги до інвесторів, котрі матимуть доступ до спрощеної процедури інвестування;
- окреслити критерії до інвестиційних проєктів відновлення економіки;
- спростити процедури одержання у користування земельної ділянки державної, комунальної або приватної власності; спростити процедури започаткування будівництва;
- сприяти ефективному залученню та використанню довгострокового фінансування від Європейського інвестиційного банку для реалізації проєктів економічного і соціального розвитку України;
- розробити податковий механізм реінвестицій у капітальні витрати для оновлення пошкодженого, втраченого, застарілого, зношеного виробничого обладнання;
- створити умови для залучення технологічних компаній в Україну та співпраці іноземних замовників із вітчизняними.

Варто зазначити, що потреби воєнного часу і повоєнної відбудови економіки вимагають чіткішого окреслення у Плані пріоритетних дій Уряду на 2023 рік та подальші роки напрямів і кроків щодо створення умов для інвестування переробних підприємств. Запуск цього процесу сприятиме потужному позитивному синергетичному ефекту у суміжних галузях (сільському

господарстві, транспорті, енергетиці тощо), пришвидшенню реформ у всіх сферах, стимулюванню структурних змін в економіці [4].

Важливо активізувати діалог щодо розширення доступу до фінансових інструментів, програм фінансової і технічної підтримки ЄС (у контексті використання можливостей, які надає Україні статус країни-кандидата на вступ до ЄС, підтримки ЄС України у повномасштабній війні з РФ – з метою залучення інвестицій в українські проєкти для відбудови промислового потенціалу України), а також щодо участі донорських організацій ЄС у приватних інвестиційних проєктах.

Для України можливості співпраці з ЄС у залученні інвестицій передбачають отримання доступу до фінансових інструментів та платформ, програм фінансової підтримки ЄС. Деякі з них.

Єдиний передвступний інструмент фінансової допомоги – ІРА (Instrument for Pre-Accession Assistance), спрямований на підтримку реформ у спосіб надання фінансової й технічної допомоги. Загальна сума видатків чинної версії такого інструменту (ІРА III) становить близько 14,2 млрд євро. Пріоритетними напрямками фінансування за цією програмою є зокрема, економічне зростання; переваги надаються малому та середньому підприємству [5].

Програма «Єдиний ринок» з бюджетом 4,2 млрд євро, яка розрахована на сім років (2021–2027 рр.). На початку лютого поточного року Україна підписала угоду з Європейським Союзом про участь у цій програмі. У межах програми ЄС надасть 1500 грантів українському малому та середньому бізнесу з метою налагодження бізнесових зв'язків з партнерами з ЄС [6].

Міжвідомча координаційна платформа донорів для України започаткована 26 січня 2023 р. Учасниками цієї Платформи стали представники України, ЄС, країн «Великої сімки», а також партнери з фінансових установ, зокрема Європейського інвестиційного банку, Європейського банку реконструкції та розвитку, Міжнародного валютного фонду та Світового банку. Секретаріат Платформи перебуває в Брюсселі у приміщеннях, наданих Європейською Комісією, та в офісі в Києві, наданому урядом України.

Важлива роль промисловості у забезпеченні стійкості економіки України в умовах затяжної війни і повоєнного відновлення, зумовлює пріоритетність кроків, спрямованих на стимулювання інвестиційної діяльності у промисловості. Такі кроки є ключовими для формування базису структурної перебудови економіки з пріоритетним розвитком переробної галузі, створення нових робочих місць [7].

Разом із тим, розвиток промисловості в умовах критично високих інвестиційних та виробничих ризиків потребує активізації державної допомоги. Подальші кроки щодо підтримки інвестиційної діяльності у промисловості мають здійснюватися за такими напрямками: пришвидшення ухвалення і ратифікації необхідних нормативно-правових актів; створення доступних умов кредитування промислових підприємств, запровадження, з урахуванням передового світового досвіду, стимулів для інвестування власних коштів підприємств у розвиток виробництв; активізація залучення іноземного інвестування, популяризація і

промоція вітчизняних компаній за кордоном.

Ключові слова: інновації; інвестиції; економічна безпека.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року № 2469-VIII.
2. Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні: виклики воєнного часу. Тези доповідей XIV Міжнародного бізнес-форуму К., 23.IV.2023.
3. Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні» від 17 грудня 2020 року № 1116-IX.
4. Підтримка інвестицій у промисловість України в умовах війни та повоєнного відновлення. Національний інститут стратегічних досліджень: коментарі експертів від 29.05.2023 р. <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/pidtrymka-investytsiy-u-promyslovisht-ukrayiny-v-umovakh-viyny-ta>.
5. Солідарність ЄС з Україною, https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/index_uk.
6. Програма ЄС «Єдиний ринок», <https://business.dii.gov.ua/single-market>.
7. План пріоритетних дій Уряду на 2023 рік, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 березня 2023 р. № 221-р.